

رابطه سبک دلبستگی زوجین با رضایت زناشویی در خانواده‌های نظامی

The relationship between attachment style of military families and their marital satisfaction

خدابخش احمدی*، مهدی شیخ**، حسن سرابندی***

Abstract

Introduction: Several factors such as attachment style of the couples involved in marital satisfaction. This study aimed to investigate and understand the relationship between attachment style and attachment combination of couples with marital satisfaction.

Method: In this correlation of study, 388 people (194 couples) in military unit were selected through stratified random sampling. To collect data, two types of questionnaires scale ENRICH marital satisfaction scale and adult attachment Hasan Shaver were used.

Results: Results from two-way ANOVA revealed, each variable of gender and attachment style alone a significant proportion of the variance in marital satisfaction, although the interactive role of gender and attachment style in marital satisfaction was not significant. Analysis of variance indicated a significant difference in attachment style (secure, ambivalent, avoidant) and attachment combined with marital satisfaction, as well as couples with marital satisfaction. t test was not showed a significant relationship between homogeneity and heterogeneity of couples attachment styles and marital satisfaction.

Discussion: Communication patterns based on attachment style would affect marital satisfaction.

Key words: Attachment style, marital satisfaction, family, military

چکیده

مقدمه: عوامل گوناگونی و از جمله سبک دلبستگی زوجین در رضایت زناشویی نقش دارند. این مطالعه با هدف تعیین ارتباط سبک و ترکیب دلبستگی زوجین با رضایت زناشویی آنان انجام شد.

روش: در این مطالعه همبستگی، تعداد ۳۸۸ نفر (۱۹۴ زوج) از زوجین یک واحد نظامی، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. به منظور گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه، رضایت زناشویی انریچ و مقیاس دلبستگی بزرگسالان، هازان و شیور استفاده شد.

نتایج: نتایج پژوهش حاصل از تحلیل واریانس دو راهه نشان داد هر یک از متغیرهای جنسیت و سبک دلبستگی به تنهایی سهم معناداری از واریانس رضایت زناشویی را تبیین نمی‌نماید، اگرچه نقش تعاملی جنسیت و سبک دلبستگی در رضایت زناشویی معنادار نبود. نتیجه تحلیل واریانس یک‌راهه نیز حاکی از تفاوت معنادار، نوع سبک دلبستگی (ایمن، دوسوگرا، اجتنابی) با رضایت زناشویی و همین‌طور ترکیب دلبستگی زوجین با رضایت زناشویی داشت. نتیجه آزمون t ارتباط معناداری بین، تجانس و عدم تجانس سبک دلبستگی زوجین با رضایت زناشویی نشان نداد.

بحث: الگوهای ارتباطی مبتنی بر سبک دلبستگی، رضایت زناشویی زوجین را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

کلید واژه‌ها: سبک دلبستگی، رضایت زناشویی، خانواده،

نظامی

مقدمه

خانواده، نظامی است که دست کم سه نسل را در بر می‌گیرد. رابطه اعضای خانواده، رابطه‌ای عمیق و چند لایه است که عمدتاً بر اساس تاریخچه مشترک، ادراکات و فرض‌های مشترک و درونی شده راجع به جهان و اهداف مشترک بنا نهاده شده است، در چنین نظامی، افراد به وسیله علایق و دلبستگی‌های هیجانی نیرومند، دیرپا و متقابل با یکدیگر پیوند خورده‌اند. ممکن است از شدت این علایق و دلبستگی‌ها در طول زمان کاسته شود اما علایق مزبور در سرتاسر زندگی به بقای خود ادامه خواهند داد (گلدنبرگ، ۲۰۰۳، به نقل از بیرامی ۱۳۹۱).

خانواده نظامی، خانواده‌ای است که حداقل یک عضو از آن که معمولاً سرپرست خانواده است در محیط نظامی مشغول خدمت می‌باشد و نظامی‌گری حرفه اصلی اوست. زندگی نیروی نظامی شامل تبعیت و احترام به ساختار سلسله مراتب قدرت می‌شود که رفتارها و نقش‌های معینی را از فرد انتظار دارد، از قبیل وفاداری، فرمانبرداری و ارزش‌هایی که باعث عملکرد مطلوب نیروی نظامی می‌شوند. زندگی زوجین نظامی نیز نه تنها توسط این ارزش‌ها شکل می‌گیرد، بلکه به طور اخص با اثرات جنگ و مواجهه با تعارضات نظامی مشخص می‌شود (باشام^۱ و مایلز^۲، ۲۰۰۴). نظامی‌گری در سراسر دنیا توأم با تنیدگی، مخاطرات جسمانی، دوری از خانواده و زندگی در شرایط سخت است. تنیدگی مشاغل نظامی، پیامدهای عمده چشمگیری در محیط خانواده ایجاد می‌کند (احمدی، فتحی آشتیانی، حبیبی، ۲۰۰۹). در این میان جدایی فرد نظامی از خانواده به دلیل اعزام به مأموریت‌های نظامی، استرس قابل توجهی به خانواده وارد می‌کند و بر روابط اعضای خانواده به ویژه زوجین تاثیر می‌گذارد (مک نالتی^۳، ۲۰۰۳).

از آنجایی که در خانواده‌های نظامی، پدر برای مدت‌های طولانی و متناوب به مأموریت می‌رود، ساختار آن تا حدی شبیه خانواده‌های تک والدی می‌شود که مادر سرپرستی خانواده را به عهده دارد. در خانواده‌های فاقد پدر یا خانواده‌های تک والدینی، بسیاری از نقش‌ها متفاوت است. در ظاهر نقش پدری وجود ندارد، اقتدار او کاسته شده، مسئولیت‌ها، نقش‌ها، الگوهای رفتاری، ارتباطات مرادده‌ای، همگی در این خانواده‌ها متفاوت از سایر خانواده‌ها است (احمدی، آزاد مرز آبادی، ملازمانی، ۲۰۰۵).

ضعف حضور پدر، شرایطی را به وجود می‌آورد که مسئولیت‌های همسرانه و مادرانه زنان افزایش یابد. از این رو این موقعیت باعث بروز استرس بیشتر برای زنان در خانواده‌های نظامی می‌شود. پس از طی دوران جدایی، پدر به خانه باز می‌گردد، او ممکن است بخواهد دوباره نقش قدرتمند اولیه‌اش را به عهده بگیرد. گاهی اوقات از زنان قدردانی می‌شود و او نیز از واگذاری مسئولیت‌ها احساس راحتی می‌کند. ولی در بعضی موارد، چون زن احساس می‌کند همسرش، سرزده وارد حوزه اختیاراتش شده ممکن است رنجیده شود. اگر بعد از بازگشت به خانه، به مرد حس فقدان نقش و در نتیجه فقدان ارزشی هدفدار، دست دهد تنش‌ها و استرس‌ها افزایش می‌یابد. چنین استرس‌ها و تنش‌های فزاینده‌ای می‌تواند اثرات مخربی برای خانواده به دنبال داشته باشد و به‌ویژه رضایت زناشویی زوجین را کاهش می‌دهد (بوندر ۲۰۰۹، به نقل از احمدی و همکاران، ۱۳۹۱).

رضایت زناشویی^۴ به عنوان میزان ادراک زوج از اینکه شریکشان نیازها و تمایلات آنها را برآورده می‌کند تعریف می‌شود (میرگاین^۵ و کوردووا^۶، ۲۰۰۷). این مفهوم حاصل خشنودی و سازگاری زن و شوهر

4- Marital satisfaction.

5- Mirgain.S.A.

6-. Cordova. J. V.

1 - Basham, kk.

2 - Miehls, D.

3- Mcnulty, AF.

افزایش یابد، سوق می‌دهد. هدف این سیستم در کودک، دستیابی به یک احساس ایمنی و حمایت شدگی واقعی یا ادراک شده از تعامل نزدیک و صمیمی با تصویر دلبستگی است (بالبی، ۱۹۶۹ به نقل از میکولینسر و شیور، ۲۰۰۵). نظریه بالبی بر دو فرض اساسی استوار است: ۱- مراقب پذیرا و در دسترس، باید پایگاهی امن برای کودک فراهم آورد. ۲- این رابطه مبتنی بر پیوند یا فقدان درونی می‌شود و به عنوان یک الگوی روانی که روابط دوستی و عاشقانه بر آن استوار است، عمل می‌کند. سبک دلبستگی، الگو و شیوه ارتباط بین دو نفر است نه صفتی که مادر به کودک اعطا کرده باشد؛ این یک مسیر دو طرفه است، اگر چه الگوهای دلبستگی بزرگسالان ریشه در روابط دلبستگی دوره کودکی دارد ولی بدیهی است که دلبستگی بزرگسالان از نظر مفهومی و ساختاری با دلبستگی دوره کودکی تفاوت دارد. بزرگسالان را بر اساس سبک دلبستگی می‌توان به سه گروه بزرگسال ایمن^۹، اجتنابی^{۱۰} و اضطرابی^{۱۱} طبقه بندی کرد. بزرگسالان ایمن با دیگران احساس صمیمیت و نزدیکی می‌کنند، قادرند به دیگران اعتماد کنند و خود را دوست داشته‌اند و با ارزش بدانند، اما بزرگسالان دوسوگرا، رفتارها و هیجان‌های متغیری نسبت به موضوع دلبستگی دارند و بیش از حد وابسته اند، اغلب نگرانند که ترک شوند و بیش از دیگران در عشق شکست می‌خورند، بزرگسالان اجتنابی نسبت به دیگران تعهد کمتری احساس می‌کنند و اطرافیان را غیر قابل اعتماد می‌دانند اما خود را در برابر دیگران خوب می‌پندارند (هازان و شیور، ۱۹۸۷).

دلبستگی‌هایی که در کودکی شکل می‌گیرند، بزرگسالی را تحت تاثیر قرار می‌دهند (بالبی، ۱۹۶۹ و

در ابعاد مختلف زندگی مشترک است و استحکام بنیان خانواده و سلامت روانی والدین را تضمین می‌کند و عامل موثری برای مقابله با فشارهای روانی و داشتن عملکرد مناسب در زندگی است. در حالی که مشخص گردیده است نارضایتی از روابط منجر به استرس، اضطراب و حتی انحلال واحد خانواده می‌شود، تحقیقات متعددی از این گزاره حمایت کرده‌اند که روابط رضایت بخش زوج، سلامت روانی و جسمانی آنها را بهبود می‌بخشد (شاکلفرد^۱، بسر^۲ و گوتز^۳، ۲۰۰۸؛ آلساندرو^۴، کوون^۵، ۲۰۰۵؛ فینی^۶، ۲۰۰۲؛ جوس^۷ و آلفونز^۸، ۲۰۰۷). با این وجود شواهد، گویای این حقیقت است که زوجین در عصر حاضر در برقراری و حفظ روابط صمیمانه و داشتن زندگی زناشویی رضایتمند با مشکلات متعددی روبرو هستند (مک دونالد، ۲۰۱۰؛ نجم، ۲۰۰۵؛ لازاروس، ۲۰۰۴؛ آبلتینا، ۲۰۰۲؛ کولینز و رید، ۱۹۹۰؛ عطاری و همکاران، ۲۰۰۷). بر اساس شواهد، این مسئله در بین خانواده‌های نظامی به ویژه هنگام ماموریت و آماده باش تشدید می‌شود (پوند، ۲۰۰۹، به نقل از احمدی و همکاران، ۱۳۹۱؛ آلن و همکاران، ۲۰۱۱).

یکی از مفاهیمی که نقش اساسی در کیفیت والگوی ارتباطی زوجین دارد، سبک دلبستگی است (میکولینسر و همکاران، ۲۰۰۲). بر اساس نظریه بالبی، انسان با یک سیستم زیستی - روانی به نام "رفتار دلبستگی" متولد می‌شود. این سیستم، ارزش انطباقی داشته و فرد را به حفظ نزدیکی و همجواری با افراد مهم زندگی یا تصاویر دلبستگی و کسانی که کودک می‌تواند در موقعیتهای تهدید آمیز نزدیک آنها بماند تا شانس او برای سازش یافتگی و بقا

1- Shackelford. T.K.

2- Besser. A.

3- Goetz. A. T

4- Alexandrov. E.O.

5- Cowan. P. A.

6- Finney

7- Jose.

8- Alfons. V

9- secure.

10- avoidance.

11 - anxiety.

سبک دلبستگی زوجین و رضایت زناشویی آنان وجود دارد؟ و آیا در ارتباط بین سبک دلبستگی و رضایت زناشویی، جنسیت نقش تعیین کننده‌ای دارد؟

بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی و تعیین ارتباط سبک و ترکیب دلبستگی زوجین با رضایت زناشویی خانواده‌های نظامی انجام شد.

روش

در این مطالعه همبستگی، جامعه آماری را پرسنل متاهل و شاغل در یک واحد نظامی در استان سیستان و بلوچستان تشکیل می‌دادند. تعداد ۱۹۴ زوج (۳۸۸ نفر)، که حداقل یکی از زوجین در مجموعه نظامی مشغول به خدمت بودند، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. حجم نمونه انتخابی در هر یک از شهرهای زابل ۳۸ زوج، زاهدان ۶۱ زوج، خاش ۱۴ زوج، سراوان ۱۸ زوج، ایرانشهر ۲۰ زوج، نیکشهر ۱۴ زوج، پیشین ۱۱ زوج و چابهار ۱۸ زوج بودند. دامنه سنی آزمودنی‌ها بین ۲۲ تا ۵۵ سال بود و حداقل ۲ و حداکثر ۲۸ سال از ازدواج آنان گذشته بود.

ابزار پژوهش عبارت بود از: پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ؛ این پرسشنامه شامل ۱۱۵ ماده است که با یک مقیاس پنج درجه‌ای رضایت زناشویی زوجین را در قالب ۱۲ خرده مقیاس اندازه می‌گیرد. ۱۱ مقیاس آن هرکدام دارای ۱۰ سؤال و یک مقیاس به نام مقیاس تحریف ایده آلی دارای ۵ سؤال می‌باشد. نمره بالا در این پرسشنامه نشانه رضایت و نمره پایین نشانگر عدم رضایت از رابطه زناشویی است. (فاورز و السون، ۱۹۹۳). این مقیاس در پژوهش‌های فراوانی مورد استفاده قرار گرفته و روایی و اعتبار خوبی را نشان داده است. در پژوهش وحدت‌نیا (۱۳۸۴) ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۶ و ضریب اعتبار مجدد ۰/۸۶ بدست آمد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفا ۰/۸۶ بدست آمد.

۱۹۷۳، نقل از بارون و همکاران، ۲۰۰۶). دلبستگی ایمن کودکان، صلاحیت‌های هیجانی آنان را جهت می‌دهد (سارنی، ۱۹۹۹) و این جهت‌گیری صلاحیت‌های هیجانی، در روابط بین شخصی بیشترین خودنمایی را دارند (بشارت و همکاران، ۱۳۸۲). روابط رمانتیک و زناشویی از جمله پایدارترین روابط بین شخصی است (میکولینسر و همکاران، ۲۰۰۲)، مطالعات متعددی نیز نشان داده‌اند که تفاوت‌های فردی در سبک دلبستگی خودگزارشی با کیفیت پایداری روابط زوجین رابطه دارد (بانز، ۲۰۰۴؛ بابکوک و همکاران، ۲۰۰۰؛ میکولینسر و همکاران، ۲۰۰۲؛ کسندر و مک کانری، ۱۹۹۸). نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه ارتباط سبک‌های دلبستگی و رضایت زناشویی زوجین نیز، نتایج نسبتاً متناقضی را به دنبال داشته است. اگرچه میزان بیشتری از پژوهش‌ها، تفاوت مثبت و معنادار رضایت زناشویی بر پایه سبک دلبستگی ایمن را نشان داده است (بدر و اسیتلی، ۲۰۰۸؛ الکساندرو و کان، ۲۰۰۵؛ استاکرت و بورزیک، ۲۰۰۳؛ مایرز و لندسبرگر، ۲۰۰۲؛ فینی، ۱۹۹۹؛ حمیدی، ۱۳۸۶؛ بیرامی و همکاران، ۱۳۹۱، تیمورپور، مشتاق بیدختی و پورشنباز، ۲۰۱۲)، تعدادی از پژوهش‌ها نیز عدم تفاوت رضایت زناشویی و سبک‌های دلبستگی ایمن و دوسوگرا را نشان داده است (رجایی و همکاران، ۱۳۸۶؛ جفری، سیمپسون و استیون، ۲۰۰۲).

با توجه به ارتباط مطرح شده بین سبک دلبستگی مبتنی بر نظریه بالبی و رضایت زناشویی، نتایج متفاوتی که تاکنون حاصل شده است و ویژگی‌های خاص خانواده‌های نظامی، این سؤال مطرح است که آیا زوجین در خانواده‌های نظامی با سبک دلبستگی یکسان کیفیت متفاوتی از رضایت زناشویی را نسبت به زوجین با سبک دلبستگی نامتجانس تجربه می‌کنند؟ و آیا تفاوتی در ترکیب

همبستگی با مقیاس تک ماده ای رضایت از زندگی برای مردان $0/73$ و برای زنان $0/76$ و همبستگی با مقیاس رضایت از خانواده $0/71$ (نمرات زوجین) و $0/66$ (نمرات انفرادی) بوده است (فاورز و السون، ۱۹۹۳).

پرسشنامه سبک‌های دلبستگی بزرگسالان: این آزمون یک ابزار اندازه‌گیری خودگزارش دهی است که توسط هازان و شیور (۱۹۸۷) ساخته شده است و برپایه این فرض استوار است که مشابهت‌هایی از سبک‌های دلبستگی کودک- مراقب را می‌توان در روابط بزرگسالی نیز یافت. این ابزار اندازه‌گیری شامل سه جمله توصیفی از احساسات فرد درباره راحتی و نزدیکی و صمیمیت در روابط است. هر توصیف یکی از سه سبک دلبستگی را نشان می‌دهد. از پاسخ دهندگان خواسته می‌شود تا کاربرد پذیری هر یک از توصیف‌های سه‌گانه را در مورد خودشان روی یک مقیاس لیکرت (۷ درجه ای) نشان دهند. همچنین آزمودنی‌ها بایستی یکی از توصیف‌ها را که بهتر از همه احساس آنها در روابط نزدیک و صمیمی توصیف می‌کند انتخاب کنند. بررسی‌های بهزادی پور (۱۳۸۵) نشان داده است که ضریب پایایی با استفاده از روش بازآزمایی برای سؤال اول $0/93$ ، برای سؤال دوم $0/89$ ، برای سؤال سوم $0/92$ و برای مقیاس دوم $0/95$ می‌باشد و میزان آلفای کرونباخ برابر $0/78$ برآورد شده است.

برای اجرای پژوهش، به هر کدام از زوجین شاغل که با آگاهی از اهداف پژوهش آماده همکاری بودند، یک عدد پرسشنامه رضایت زناشویی و یک عدد پرسشنامه دلبستگی بزرگسالی به انضمام اطلاعات دموگرافیک که شامل سن، سنوات زندگی مشترک، میزان تحصیلات، اشتغال یا عدم اشتغال که به شکل کتابچه درآمده بود داده شد تا نسبت به تکمیل آن اقدام نمایند و در پایان ضمن کدگذاری و جمع‌آوری پرسشنامه مذکور، مشابه این کتابچه مشتمل بر پرسشنامه‌ها با کد مشابه به آنها تحویل گردید تا در منزل توسط همسر آنان تکمیل

گردد. به منظور محرمانه ماندن اطلاعات فردی افراد و اصول اخلاقی در پژوهش، نام و نام خانوادگی در پرسشنامه ذکر نگردید و صرفاً کد عددی مشترک برای پرسشنامه‌های زوجین و علامت X برای پرسشنامه زنان و علامت Y برای پرسشنامه مردان (که ملاک تفکیک و اشتراک در تحلیل اطلاعات بود) ذکر گردید و گروه نمونه مورد پژوهش نیز به این مسئله آگاه شدند. با پایان جمع‌آوری پرسشنامه‌ها تعداد ۲۴ کتابچه از پرسشنامه‌های زوجین به دلیل نواقص و یا عدم تحویل به موقع از فرایند تحلیل حذف گردید. مجموع کتابچه‌های حاوی پرسشنامه تکمیل شده در فرایند تحلیل ۳۶۴ عدد و یا ۱۸۲ جفت کتابچه بود.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و روش‌های آمار استنباطی (آزمون t، تحلیل واریانس یک‌راهه و تحلیل واریانس دو راهه) استفاده گردید. عملیات آماری پژوهش به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS.W. ۱۶ انجام شد.

نتایج

از مجموع ۳۶۴ زوج نمونه مورد پژوهش در فرایند تحلیل اطلاعات، تعداد ۱۸۲ نفر آنان را مردان و ۱۸۲ نفر را زنان شامل می‌شدند. میانگین سنی مردان ۴۱ سال و میانگین سنی زنان ۳۵ سال بود. در حالی که ۱۰۰ درصد مردان شاغل بودند، تنها ۲۳ درصد زنان شاغل بودند. ۸۷ درصد مردان و تنها ۳۴ درصد زنان تحصیلات دانشگاهی (بالتر از دیپلم) داشتند. (جدول شماره ۱)

جدول شماره ۱- اطلاعات دموگرافیک نمونه مورد پژوهش

زوجین	تعداد	تحصیلات دانشگاهی (بالتر از دیپلم)	شاغل	میانگین سنی
مرد	۱۸۲	۸۷ درصد	۱۰۰ درصد	۴۱ سال
زن	۱۸۲	۳۴ درصد	۲۳ درصد	۳۵ سال

دارای کمترین فروانی است. بالاترین میانگین رضایت زناشویی در بین زوج‌های مرد ایمن- زن ایمن دیده و توصیف می‌شود.

با بررسی وضعیت رضایت زناشویی زوجین بر اساس ترکیب سبک دلبستگی آنها جدول ۲، نتایج نشان داد که، زوج‌های مرد ایمن- زن ایمن، دارای بیشترین فراوانی و زوج مرد اجتنابی، زن اجتنابی

جدول شماره ۲- توصیف وضعیت رضایت زناشویی زوج‌ها بر اساس ترکیب سبک دلبستگی و جنسیت آزمودنی‌ها

مرد			زن		
اجتنابی	اضطرابی	ایمن	اجتنابی	اضطرابی	ایمن
۱۷	۲۴	۷۳	۱۷	۲۴	۷۳
۱۴۹	۱۷۱/۲	۱۷۳/۵	۱۴۹	۱۷۱/۲	۱۷۳/۵
۱۹/۲	۲۲/۶۱	۲۶/۷	۱۹/۲	۲۲/۶۱	۲۶/۷
۷	۱۴	۳۱	۷	۱۴	۳۱
۱۶۲	۱۶۹/۷	۱۶۴/۴	۱۶۲	۱۶۹/۷	۱۶۴/۴
۶/۱	۱۱/۳	۲۱/۶	۶/۱	۱۱/۳	۲۱/۶
۲	۸	۱۲	۲	۸	۱۲
۱۱۵	۱۲۳	۱۳۰/۵	۱۱۵	۱۲۳	۱۳۰/۵
۷/۳	۱۱/۴	۲۸/۵	۷/۳	۱۱/۴	۲۸/۵

آزمودنی‌ها، نشان داد که میزان رضایت زناشویی افراد با سبک دلبستگی ایمن بالاتر از دلبستگی اجتنابی و دلبستگی دوسوگرا بالاتر از دلبستگی اجتنابی است و این تفاوت‌ها معنادار است. ضمن اینکه میزان رضایت زناشویی زوج‌های با سبک دلبستگی ایمن و دو سوگرا تفاوت معناداری را نشان نداد.

برای تعیین تاثیر سبک دلبستگی و جنسیت زوجین بر رضایت زناشویی از تحلیل واریانس دو راهه استفاده گردید (جدول شماره ۳). ملاحظه شد که، هر یک از متغیرهای سبک دلبستگی و جنسیت، به طور مجزا سهم معناداری از واریانس رضایت زناشویی را تعیین می‌کنند. اما سهم تعاملی دو متغیر جنسیت و سبک دلبستگی بر رضایت زناشویی معنادار نیست، یعنی نقش جنسیت در تاثیر سبک دلبستگی بر رضایت زناشویی معنادار نیست. نتایج آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه میزان رضایت زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی

جدول شماره ۳- نتایج تحلیل واریانس دو راهه نمرات رضایت زناشویی بر اساس سبک دلبستگی و جنسیت

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	sig
دلبستگی	۱۲۰۷۲/۹	۲	۶۰۳۶/۵	۸/۶	۰/۰۰۱
جنسیت	۵۶۴۴/۳	۱	۵۶۴۴/۳	۸/۰۴	۰/۰۰۵
دلبستگی و جنسیت	۲۳۴۳/۴	۲	۱۱۷۱/۷	۱/۷	۰/۱۹
کل	۴۲۲۶۰۴۶	۳۸۲			

جهت بررسی تاثیر ترکیب سبک دلبستگی زوجین بر رضایت زناشویی از تحلیل واریانس یکراهه استفاده گردید (جدول شماره ۴). ملاحظه شد که، ترکیب سبک دلبستگی در زوجین تفاوت معناداری در رضایت زناشویی زوجها ایجاد می کند، به عبارت دیگر ترکیب انواع سبک‌های دلبستگی، سطوح متفاوتی از رضایت زناشویی را به دنبال دارد. نتایج آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه رضایت زناشویی انواع ترکیب‌های سبک دلبستگی زوجها نشان داد که

زوج‌های مرد ایمن، زن ایمن رضایت زناشویی بالاتری از زوج‌های مرد ایمن- زن اجتنابی، مرد دو سوگرا- زن اجتنابی و مرد اجتنابی- زن ایمن نشان دادند. زوج‌های مرد دو سوگرا- زن اجتنابی رضایت زناشویی پایین تری از زوج‌های مرد ایمن- زن ایمن، مرد ایمن- زن دو سوگرا و مرد دو سوگرا- زن ایمن نشان دادند. میزان رضایت زناشویی در مرد دو سوگرا- زن ایمن بالاتر از مرد اجتنابی- زن ایمن و مرد ایمن- زن اجتنابی به دست آمد.

جدول شماره ۴- خلاصه تحلیل واریانس یکراهه نمرات رضایت زناشویی بر اساس ترکیب سبک دلبستگی آزمودنی‌ها

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	sig
بین گروهی	۲۶۶۹۹/۱	۷	۳۸۱۴/۲	۶/۶۲	۰/۰۰۱
درون گروهی	۸۳۰۰۳/۸	۳۵۶	۶۲۸/۸۲		
کل	۱۰۹۷۰۲/۹	۳۶۳			

برای مقایسه رضایت زناشویی ترکیب‌های متجانس و غیر متجانس سبک‌های دلبستگی از آزمون آماری t استفاده گردید (جدول شماره ۵). ملاحظه شد که، تفاوت رضایت زناشویی در بین

زوجین با سبک دلبستگی یکسان و غیر یکسان معنی دار نیست.

جدول شماره ۵ - نتایج آزمون مقایسه رضایت زناشویی زوجین با سبک دلبستگی متجانس و غیر متجانس

sig	df	t	تفاوت میانگین	انحراف معیار	میانگین	ترکیب سبک دلبستگی زوجین
۰/۰۷	۳۶۲	۲/۷۹	۱۴/۰۵	۲۶/۱۸	۱۸۷/۳	زوجین با سبک دلبستگی یکسان
				۲۹/۲	۱۷۲/۸	زوجین با سبک دلبستگی متفاوت

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف تعیین ارتباط سبک دلبستگی و رضایت زناشویی خانواده‌های نظامی انجام شد. بر اساس یافته‌های پژوهش، میزان رضایت زناشویی زوجین خانواده‌های نظامی در افراد با سبک دلبستگی ایمن و اضطرابی بالاتر از افراد با دلبستگی اجتنابی بود، ضمن اینکه رضایت زناشویی افراد با سبک دلبستگی اضطرابی و ایمن تفاوت معناداری نشان داد. این یافته با نتایج بدر و اسیتلی (۲۰۰۸)، الکساندرو و همکاران (۲۰۰۵)، استاکرت و بورزیک (۲۰۰۳)، مایرز و لندسبرگر (۲۰۰۲)، فینی (۱۹۹۹)، و حمیدی (۱۳۸۶)، تیمورپور، مشتاق بیدختی و پورشنباز (۲۰۱۲) همسوست. از طرفی، در عدم تفاوت رضایت زناشویی سبک‌های ایمن و دوسوگرا با نتایج رجایی و همکاران (۱۳۸۶) و جفری، سیمپسون و استیون (۲۰۰۲) ناهم‌سوست. از آنجا که رضایت زناشویی برخاسته از یک تعامل دو نفری است، مبتنی بر برخی از نظریه‌های روانشناسی اجتماعی که حالت تکمیل زوجین را در طول زندگی مشترک مطرح می‌کنند عدم تفاوت در رضایت زناشویی افراد، با سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا قابل توجیه است.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد، در بین خانواده‌های نظامی مورد پژوهش، مردان از رضایت زناشویی بیشتری نسبت به همسران خود برخوردارند. با این وجود تعامل سبک دلبستگی و

جنسیت تاثیری بر رضایت زناشویی نشان نداد، یعنی جنسیت زوجین در تاثیر سبک دلبستگی بر رضایت زناشویی نقش معناداری نداشت. این بدان معناست که سبک دلبستگی زوجین، مستقل از زن و مرد بودن بر رضایت زناشویی آنان اثر می‌گذارد. این یافته با نتایج فاورز (۱۹۹۱)، به نقل از حمیدی، (۱۳۸۶) همسوست اما با نتایج حمیدی (۱۳۸۶) و رجایی و همکاران (۱۳۸۶) ناهم‌سوست. رضایت زناشویی بالاتر مردان را در این پژوهش شاید بتوان به تنوع محیطی- اجتماعی مردان نظامی و کسب حمایت اجتماعی آنان نسبت داد که موجب می‌شود خرده نارضایتی‌های خود را تعدیل نمایند. همچنین عوامل اجتماعی همچون تحصیلات، اشتغال و امکانات رفاهی و تفریحی در ایجاد رضایت زناشویی افراد می‌تواند نقش موثری داشته باشد. در پژوهش حاضر صددرصد مردان نظامی مورد مطالعه شاغل بودند و تنها ۲۳ درصد همسران آنها شاغل محسوب می‌شدند؛ مردان از تحصیلات دانشگاهی بیشتری نسبت به همسران خود برخوردار بودند، بافت اجتماعی و فرهنگی مورد پژوهش نیز دارای کمترین امکانات تفریحی و رفاهی به ویژه برای زنان خانه دار بود؛ لذا به نظر می‌رسد زنان مورد مطالعه در این پژوهش، به دلیل تحصیلات کمتر نسبت به همسران خود، عدم اشتغال و فراهم نبودن برخی تقویت‌های اجتماعی و عدم امکانات رفاهی و تفریحی به ویژه

برای خانواده‌ها رضایت زناشویی کمتری را تجربه می‌کنند.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد، ترکیب سبک دلبستگی زوجین، پیش بینی کننده مناسبی برای رضایت زناشویی آنان است. اگرچه به طور کلی یکسان بودن یا نبودن سبک دلبستگی زوجین تفاوت معناداری در رضایت زناشویی نشان نداد، اما در بین ترکیب‌های مختلف سبک دلبستگی زوج‌های مرد ایمن، زن ایمن رضایت زناشویی بالاتری از زوج‌های مرد ایمن- زن اجتنابی، مرد دو سوگرا- زن اجتنابی و مرد اجتنابی- زن ایمن نشان دادند. زوج‌های مرد دو سوگرا- زن اجتنابی نیز رضایت زناشویی پایین تری از زوج‌های مرد ایمن- زن ایمن، مرد ایمن- زن دو سوگرا و مرد دو سوگرا- زن ایمن نشان دادند. میزان رضایت زناشویی مرد دو سوگرا- زن ایمن بالاتر از مرد اجتنابی- زن ایمن و مرد ایمن- زن اجتنابی به دست آمد. این یافته با نتایج مظاهری (۱۳۷۹) همسویی دارد. در این پژوهش سبک دلبستگی مرد دوسوگرا- زن اجتنابی در مقایسه با دیگر زوج‌ها میزان رضایت زناشویی پایین تری را نشان دادند. در کنار هم قرار گرفتن سبک‌های دلبستگی دو فرد در قالب یک زوج و ایجاد یک ترکیب دلبستگی موجب می‌شود تفاوت معنا داری در رضایت زناشویی حاصل شود. این حالت بیانگر تعامل زوجی و ملاک قرار گرفتن ترکیب دلبستگی به عنوان واحد عمل است. به طور کلی در پژوهش حاضر زوج‌هایی رضایت زناشویی مطلوب معنا داری نشان دادند که حتماً یکی از زوجین، دارای دلبستگی ایمن بود. این حالت بیانگر پویایی‌های خاص روابط زن و شوهری است که به نوعی جذب متضادها و تکمیل در روابط را به ذهن متبادر می‌نماید (وینچ، ۱۹۵۸). اجتنابی بودن یکی از زوجین نیز نامطلوب‌ترین ترکیب اثرگذار بر رضایت زناشویی شناخته شد. به نظر می‌رسد در کنار هم قرار گرفتن بی ثباتی عاطفی در قالب دوسوگرایی و

کناره گیری عاطفی در قالب اجتنابی، الگویی از بی پاسخی و عدم شکل گیری تعامل‌های ارضا کننده را فراهم آورد. از این رو، زوج‌ها پیوسته پیام‌های بدون پاسخ را تجربه می‌کنند. این تجربه از نظر عاطفی خوشایند نبوده و پیام‌های بعدی را به شکل منفی تحت تاثیر قرار می‌دهد. چرخه منفی بر آمده از این رویه، تجربه‌های هیجانی منفی را فزونی بخشیده که در پژوهش‌های این چینی تحت عناوینی مثل رضایت زناشویی پایین شناسایی می‌شود. افراد با سبک دلبستگی ایمن دارای ویژگی‌هایی از قبیل اعتماد به خود و دیگران، درک مثبت و حمایت اجتماعی، رفتار اکتشافی و تمایل به بخشش و مهار هیجانهای منفی می‌باشند که این ویژگی‌ها موجب استحکام روابط زوجین شده و رضایت زناشویی را افزایش می‌دهد. فرد با سبک دلبستگی اجتنابی به شدت از ایجاد روابط نزدیک و صمیمانه، گریزان است و به محض این که احساس می‌کند ارتباط در حال نزدیکی است، ناآگاهانه از آن اجتناب می‌کند که این موجب کاهش روابط بین زوجین شده و رضایت زناشویی را کاهش می‌دهد.

به طور کلی نتایج این پژوهش نشان داد: در خانواده‌های نظامی مردان از رضایت زناشویی بیشتری نسبت به زنان برخوردارند؛ اگرچه نقش جنسیت در تاثیر سبک دلبستگی بر رضایت زناشویی معنادار نبود. میزان رضایت زناشویی در بین افراد با سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا بیشتر از افراد با سبک دلبستگی اجتنابی بود اما بین افراد با سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا در میزان رضایت زناشویی تفاوتی مشاهده نشد. ترکیب دلبستگی زوجین به ویژه در مواردی که حداقل یکی از زوجین دارای سبک دلبستگی ایمن است، بهترین حالت برای پیش بینی رضایت زناشویی است و در حالاتی که یکی از زوجین دارای سبک دلبستگی اجتنابی بود بدترین

زمینه انتخاب زوج مناسب و یا رضایت بیشتر
زناشویی زوجین را فراهم نمود.

حالت برای پیش بینی رضایت زناشویی است. ضمن اینکه تجانس و عدم تجانس سبک دلبستگی زوجین تفاوتی در میزان رضایت زناشویی آنان نشان نداد. با توجه به نتایج این پژوهش می توان گفت: تجارب تحولی اولیه ی افراد در خانواده، در شکل دهی سبک دلبستگی، روابط صمیمی و نحوه ی برخورد با مسایل زناشویی نقشی اساسی دارند که باید مورد توجه بیشتر قرار گیرند. ضمن اینکه مشاوران با رویکرد روح درمانی می توانند با تکیه بر تعدیل سبک دلبستگی زوجین در انتخاب و حل تعارضات بین فردی آنان قبل و بعد از ازدواج نقش موثری ایفا نمایند.

از محدودیت های پژوهش می توان به حساسیت برخی افراد نمونه در پاسخ به سئوالات مبتنی بر روابط بین فردی و نزدیک زوجین در پرسشنامه رضایت زناشویی به ویژه در محیط سازمانی و نظامی اشاره کرد که می تواند باعث سوگیری در پاسخ دادن به سوالات شده باشد. ضمن اینکه نمونه مورد مطالعه این پژوهش را خانواده های نظامی و دارای شرایط خاص فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شامل می شدند که با وجود متغیرهایی همچون، تحصیلات، وضعیت اشتغال افراد، سلامت روانی، شرایط اقتصادی و بسیاری از متغیرهای واسط دیگر که می تواند در ارتباط سبک های دلبستگی و رضایت زناشویی زوجین تاثیر گذار باشد و در این پژوهش مورد توجه مستقیم قرار نگرفته است جادارد در پژوهش های آینده با عمق بخشی بیشتری به آنها پرداخته شود.

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و سایر پژوهش های مشابه می توان گفت الگوی ارتباطی مبتنی بر سبک دلبستگی در افراد، رضایت زناشویی آنان را تحت تاثیر قرار می دهد و احتمالا می توان با شیوه های مختلف روانشناختی و مشاوره مبتنی بر شناخت و بهبود الگوهای ارتباطی قبل و بعد از دواج

recently deployed army couples fam prpcess.2011:50(2)235-247.

13-Atari.Y, Abbasi.A, Honarmand mehrabizadeh, Mahnaz (2007), *investigating simple and multiple relationships of religious view, optimism, and styles of attachment with mutual satisfaction of couples in married male students of Chamran university, educational sciences and psychology magazine of Chamran university, 2006, third period, number 1, pages 93-11.*

14-Ahmadi, M ., Fathi ashtiani, A. , Habibi H. psychological health in military pilots families .j behaveSci. 2009-2(4):305_8. [Persian]

15-Badr, H. & Acitelli, L. K. (2008). Attachment Insecurity and Perceptions of Housework: Associations With Marital Well-Being, *Journal of Family Psychology, 22(2)*, 313-319.

16- Babcock,J.C.,Jacobson,N.S.,Gottman,J.M.,T.P. Yrington.(2000). Attachment, Emotional Regulation, and the Function of Marital Violence: Differences Between Secure, Preoccupied, and Dismissing Violent and Nonviolent Husbands. *Journal of Family Violence, Vol. 15, No. 4,*

17-Banse.R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships, 21, 273–282.*

18- Baron.K. L., Smith. T. W., Butner. J., Nealey-Moore. J., Howkins. M. W., & Uchino. B. N., (2006). Hostility, Anger, and Marital Adjustment: Concurrent and Prospective Associations with Psychosocial Vulnerability. *Journal of Behavioral Medicine., 1, 1-10.*

19-Basham, kk.,Miehls, D. transforming the legacy:couple therapy with survivors of children trauma.new york.columbia university press:2004.

20-Collins , N. L. , & read , S. J. (1990) . Adult at tachment , working models , and relationship quality in dating couples . journal of personality and social psychology , 58,467-479.

21-Feeny, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.); *Handbook of attachment theory, research, and clinical applications.* London: The Guilford press.

22-Feeny, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship Fowers, B. J. (1993). ENRICH Marital Satisfaction Scale: A

منابع

- ۱- احمدی، خدابخش؛ دوازده امامی، محمد حسن؛ شهید، شیما؛ اخوان راد، شیوا (۱۳۹۱)، مقایسه وضعیت استحکام خانواده‌های نظامی و غیر نظامی. مجله علوم رفتاری، سال ششم، شماره ۱، ۳۱-۳۷.
- ۲- بشارت، محمدعلی؛ گلی‌نژاد، محمد؛ احمدی، علی اصغر. (۱۳۸۲). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و مشکلات بین شخصی. *اندیشه و رفتار*، سال هشتم، شماره ۴، ۷۴-۸۱.
- ۳- بهزادی‌پور، ساره. (۱۳۸۵). رابطه بین سبک‌های دلبستگی و نگرانی‌های مربوط به وزن در دختران نوجوان شهرستان شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی. دانشگاه شهید بهشتی.
- ۴- بیرامی، منصور؛ فیمی، صمد؛ اکبری، حمید؛ امیری پیچاکلایی، احمد (۱۳۹۱)، پیش بینی رضایت زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و مولفه‌های تمایز یافتگی. مجله اصول بهداشت روانی، سال چهاردهم، شماره ۱، ۶۴-۷۷.
- ۵- حمیدی، فریده. (۱۳۸۶). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی با رضایت‌مندی زناشویی در دانشجویان متاهل دبیری. *فصلنامه خانواده پژوهی*، سال سوم، شماره ۹، ۴۴۳-۴۵۳.
- ۶- مظاهری، محمدعلی. (۱۳۷۹). نقش دلبستگی بزرگسالان در کنش‌وری ازدواج. مجله روانشناسی، (۳، ۴ و ۵، پیاپی): ۲۸۶-۳۱۸.
- ۷- وحدت‌نیا، فاطمه. (۱۳۸۴). بررسی مقایسه ای رابطه عزت نفس، خودپنداره و رضایت زناشویی در زنان آزار دیده توسط همسر و زنان غیرآزار دیده شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی. دانشگاه شهید بهشتی.
- 8- Teimourpour, N .,Moshtaghbidokhti, N.,pourshanbaz A. (2012) the relationship between attachment styles marital satisfaction and sex guilt with sexual desire in Iranian women.iranian journal of clinical psychology ,vol 1,no1,2012.
- 9- Abltina, M. (2002) . the link between social axioms and marital satisfaction . landon : char chill livingstone
- 10-Ahmadi, kh., Azad marzabadi E,Mollazamani A.the study of marital adjustment in Islamic revolutionary guard corps(sepah).staff.j mil med.2005:7(2):141-152.(Persian)
- 11-Alexandrov. E.O., Cowan. P. A., & Cowan. P. C. (2005). Couple attachment and the quality of marital relationships: Method and concept in the validation of the new couple attachment interview and coding system. *Attachment & Human Development. 7, 123 – 152.*
- 12-Allen, Es.,Rhoadis Gk, Stanley SM,Markman Hj. on the home front :stress for

- reported Emotion Skills, Intimacy, and Marital Satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26, 983-1009.
- 35-Najm, Q. J. (2005). Attachment styles and emotional intelligence in marital satisfaction among Pakistani men and women. retrieved mar 8, 2008, from : <http://www.tennesseeestateuniversity.edu>.
- 36-Saarni, C. (1999). The development of emotional competence. New York: The Guilford Press.
- 37-Shackelford, T.K., Besser, A., Goetz, A. T. (2008). Personality, Marital Satisfaction, and Probability of Marital Infidelity. *Individual Differences Research*, 6, 13-25
- 38-Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences* 34, 1419-1429.
- 39-Winch, R. (1958). Mate selection: A study of complementary needs. New York: Harper & Row.
- Brief Research and Clinical Tool. *Journal of Family Psychology*, 7, 176-185.
- 23-Fowers, B. J. & Olson, D.H. (1993). ENRICH Marital Satisfaction Scale: A Brief Research and Clinical Tool. *Journal of Family Psychology*, 7, 176-185.
- 24-Jeffry A. Simpson, W. Steven R. (2002). Attachment orientations, marriage, and the transition to parenthood, *Journal of Research in Personality*, 36(6), 622-628.
- 25-Jose, O., & Alfons, V. (2007). Do Demographics Affect Marital Satisfaction?. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33, 73-85.
- 26-Hazan, C.; & Shaver, P. R. (1987). Attachment as an organizational framework for research on close relationship. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.
- 27-Kesner, J. E., & McKenry, P. C. (1998). The Role of Childhood Attachment Factors in Predicting Male Violence Toward Female Intimates. *Journal of Family Violence*. 13, 4, 417-432.
- 28-Lazarus, A. (2004). *Relationships among indicators of child and family resilience and adjustment following the September 11, 2001 tragedy*. The Emory center for myth and ritual in American life. Available on: www.marila.emory.edu/faculty/Lazarus.htm.
- 29-McDonald, A., Beck, R., Allison, S., & Norsworthy, L. (2010). Attachment to God and parents: Testing the correspondence vs. compensation hypotheses. *Journal of Psychology and Christianity*, 24(1), 21-28.
- 30-McNulty, A.F., does deployment impact the health care use of military families stationed in Okinawa? *Mil Med*. 2003;168(6):465-470.
- 31-Meyers, S. A., & Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9, 159-172.
- 32-Mikulincer, M.; Florian, V.; Cowan, P. A. & Cowan, C. P. (2002). Attachment security in couple relationships: A systemic model and its implications for family dynamics, *Family process*. 41, 405-434.
- 33-Mikulincer, M.; & Shaver, P. (2005). Attachment theory and research: Resurrection of the psychodynamic approach to personality. *Journal of Research in Personality*, 39, 22-45.
- 34-Mirgain, S.A., & Cordova, J. V. (2007). Emotion Skills and Marital Health: The Association Between Observed and Self-